

İLKÖĞRETİM OKULU ÖĞRETMENLERİNİN ARAŞTIRMA YETERLİKLERİ

Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK

Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim öğretmenlerinin araştırma yeterliklerine ne derece sahip olduklarını tespit etmektir. Tarama modelinde yürütülen çalışmada, 256 ilköğretim öğretmenine anket uygulanmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, ortalama, t - testi ve tek faktörlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları, a) öğretmenlerin araştırma yeterliklerini önemli gördüklerini, ancak bu yeterliklere yeterince sahip olmadıklarını, b) sahip oldukları yeterlikleri öğrenciye aktarmada ve kendilerini geliştirmede yeterince kullanamadıklarını, c) hizmet öncesi eğitimlerinde araştırma ve ölçme-değerlendirme dersi alan öğretmenlerin bu dersleri almayanlara ve öğretmen yetiştiren bir yükseköğrenim kurumundan mezun olan öğretmenlerin ise diğer yükseköğrenim kurumlarından mezun olanlara göre, araştırma alanında daha yeterli olduklarını göstermiştir.

Problem

Bilgiyi sadece tüketen değil, aynı zamanda üreten ve ürettiğini de paylaşabilen araştırmacı, bilimsel tutum ve davranışlara sahip bireylerin yetiştirilmesi eğitim sistemlerinin temel amaçlarından biri olarak tanımlanabilir.

Türk Eğitim Sistemi'nin yasal dayanakları incelendiğinde, söz konusu amacı tanımlayan ilke ve esaslara sıkça rastlanmaktadır. 1982 Anayasa'sında, eğitim ve öğretim kurumlarının görevleri arasında, eğitim ve öğretim dışında, araştırma ve inceleme etkinlikleri de sayılmıştır (Madde 42). 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ise Milli Eğitimin genel amaçları arasında bilimsel düşünme gücüne sahip yaratıcı kişiler yetiştirilmesi vurgulanmış ve bilimsellik temel bir ilke olarak sayılmıştır (Madde 2, 13).

Tüm bu yasal dayanaklara karşın, araştırma yeterlikleriyle bilimsel tutum ve davranışların bireylere kazandırılmasını amaçlayan araştırma eğitiminin, Türk Eğitim Sisteminin önemli bir sorunu olduğu savunulmaktadır (Karasar, 1984; Büyüköztürk, 1996).

Türk Eğitim Sisteminde, genelde öğretimin içeriğinde ve uygulamalarında uygun bir araştırma ortamının yaratılmadığı; bilgi depolamaya, yani ezberlemeye öncelik veren bir yaklaşım ve uygulamanın olduğu belirtilmektedir (Güvenç, 1997; Karasar, 1993; MEB, 1990). En üst eğitim kurumu olarak üniversitelerde bile, bilim ve bilimsel yöntem kavramlarının yeterince işlenmediği, dolayısıyla araştırma yeterliklerinin (becerilerinin) öğrencilere gereğince aktarılmadığı savunulmaktadır (Büyüköztürk, 1996; Çavdar, 1994; Karagül, 1996; Karasar, 1984). Bu tablo, eğitim sisteminde yenileşmeye ve araştırmaya gerek duymayan bir anlayışın hakim olmasının bir ürünü olarak ifade edilmektedir (Keskin, 1994).

Böyle bir eğitim sisteminde ise, ancak araştırma bilincine ve becerilerine sahip bireylerin değil, sınav sistemlerini iyi bilen, adeta bilgi bankası haline gelen ve bilgiyi gerektiğinde stoktan çağırın, bu anlamda bilgiyi üreten değil, tüketen bireylerin yetişmesinden söz edilebilir.

Oysa 21.yüzyılın eşiğinde, bilimsel eğitimin temel özellikleri sayılırken, sorunu tanımlama ve çözme becerisi, araştırma tekniklerini kullanabilme becerisi ve araştırmaya yönelik olumlu tutumlar ön plana çıkmaktadır (Bektur, Yaşar, Küçükkaragöz ve Titiz, 1997; Hoshmand, 1991; Uzunoğlu, 1997; Yılmaz, 1997). Çağdaş bireyin böyle bir kültüre sahip olması, ancak eğitimle gerçekleşebilir ve araştırma eğitimi olarak tanımlanan bu eğitimin, onun tüm yaşantısının bir parçası olduğu söylenebilir (Bilhan, 1991; OECD, 1995).

Bu nedenle okul öncesi eğitimden başlamak üzere her tür ve düzeydeki okulların, öğrenciye, araştırma becerilerini kazandırıcı eğitim-öğretim etkinliklerini düzenlemesi gerekmektedir (Karasar, 1982; Özoğlu, 1994). Bu konuda okul yönetimine önemli görevler düştüğü söylenebilir. Ancak, bir eğitim kurumu olarak okulun varoluşu öğrencinin yanı sıra öğretmenin de varolmasına bağlıdır. Dışsai öğrenme çevresi ve diğer faktörler, eğitim ve öğretimdeki başarıyı etkilemekle birlikte, temel etkenin öğretmenin kendisi olduğu söylenebilir.

İlköğretim programında, öğrencilerin öğrenme ve merak hevesinin geliştirilmesi ve onlara bilgiye ulaşma yollarının öğretilmesi gerektiği

Ö Ğ R E T M E N L E R İ N A R A S T I R M A Y E T E R L İ K L E R İ

ş encr U j i k ö z t i l r k

aç ıklanmaktadır. Bunun için de ö ğ rencilere inceleme-araştırma yöntemlerinin kazandırılmasının gerektiği vurgulanmaktadır. Böyle bir eğitimin başarıya ulaşabilmesi, öncelikle ö ğ retmenin kendisinin araştırma bilincine ve becerilerine sahip olmasını gerektirir.

Gelecek 30 yıl sonrasının ö ğ retmeni, "araştırıcı, keşfedici ö ğ retmen" olarak tanımlanmakta ve bu özelliklere sahip ö ğ retmenlerin ö ğ retimsel başarıyı artırmaya yönelik sınıf içi araştırma etkinliklerinin, milli eğitim sistemlerini geliştirmeye yönelik reform hareketlerine önemli katkı sağlayacağı ifade edilmektedir (Nevvman, 1997). Ö ğ renciye araştırma becerilerini kazandırmakla da sorumlu olan ö ğ retmenin, sınıfta iki nedenle araştırma yapabileceği vurgulanmaktadır (Cooke, Test, Hevvart, Spooner ve Courson, 1993). Birinci neden, mesleğe ilişkin veri tabanını genişletmektedir. Bu tür araştırmanın sonuçları yayınlanarak ya da mesleki konferanslarda sunulurken mesleki ve bilimsel topluluğun üyeleriyle paylaşılır, ikinci neden, ö ğ retmenin, ö ğ retiminin etkinliğini ampirik olarak doğrulamaktır. Bu kapsamda bir ö ğ rencinin performansında olumlu gelişmeler sağlamak amacıyla yapılan müdahalelerin ya da farklı ö ğ retim yöntemlerinin etkililiklerini karşılaştırmak amacıyla araştırmalar yapılabilir. Araştırmanın sonuçları ö ğ renciler, aileler, diğer ö ğ retmenler ve okul yöneticileriyle paylaşılır. Bu kapsamda yapılacak araştırmalar, ö ğ retmene, ö ğ retimini geliştirmesine yönelik geri besleme verecektir. Yazarlar tarafından birinci nedenle yapılan çalışmalar, "araştırma"; ikinci nedenle yapılanlar ise, "ö ğ retimsel analiz" olarak isimlendirilmektedir.

Araştırmacı ö ğ retmenin yetiştirilmesi, doğal olarak ö ğ retmen yetiştiren kurumların görevidir. Dolayısıyla ö ğ retmen yetiştirme programlarında, araştırma kültürü oluşturmaya yönelik derslere yer verilmesi gerektiği ifade edilebilir. Karasar (1991), araştırma kültürünün temel bilgi alanlarını araştırma, istatistik, ölçme-değerlendirme ve bilgisayar olarak sıralamaktadır. Buna göre hizmet öncesi eğitimlerinde anılan dört alana ilişkin ders alıp almamanın, ö ğ retmenlerin sahip oldukları araştırma kültürünü etkileyeceği düşünülebilir. Büyüköztürk (1996) tarafından yapılan çalışmada, söz konusu dersleri alanların araştırma yeterliklerinin almayanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde ilköğretim okulu ö ğ retmenlerinin araştırma becerilerini konu eden araştırmaya rastlanmaması ise bu konuda önemli bir veri tabanı eksikliğini ve bu araştırmanın önemini göstermektedir.

ÖĞRETMENLERİN ARAŞTIRMA YETERLİKLERİ

şncnr İmyiköztürk

Amaç

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim öğretmenlerinin araştırma yeterliklerine ne derece sahip olduklarını ortaya koymak ve sahip olunan araştırma yeterliklerinin görev değişkenine; araştırma, ölçme-değerlendirme ve istatistik dersi alıp almamaya; mezun olunan yüksek öğretim kurumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir.

Yöntem

Araştırma, ilköğretim öğretmenlerinin varolan araştırma yeterliklerini incelemeyi konu edinen ilişkisel bir taramadır. Araştırma grubu, araştırmada kullanılan veri toplama aracı ve verilerin analizine ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

Araştırma Grubu

Araştırma, Ankara ili Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde kalan Altındağ, Keçiören, Mamak, Yenimahalle ve Çankaya ilçelerinde bulunan 20 ilköğretim okulunda yürütülmüştür. Araştırma grubunu oluşturmak amacıyla ilk olarak, her bir ilçeden dört okul ilçeye ait ilköğretim okulları listesinden yansız olarak seçilmiştir, ikinci aşamada seçilen okullarda görevli olan ve araştırmanın veri toplama formunu (anketini) doldurmaya gönüllü olan öğretmenler belirlenmiştir. Bu anlamda araştırma grubu, anketi gönüllü olarak dolduran 256 ilköğretim okulu öğretmeninden oluşmuştur.

Araştırmaya katılanların %22.5'i eğitim fakültesi, %9.1'i eğitim bilimleri fakültesi, %36.8'i eğitim enstitüsü/yüksekokulu ve kalan %31.6'ı bu kategoriler dışında kalan bir yükseköğretim kurumu (öğretmen yetiştirmeyen fakülteler) mezunudur. Öte yandan grubun %40'ı sınıf öğretmeni, %60'ı branş öğretmenidir. Araştırma kültürü oluşturmada etken olan üç temel dersten araştırma teknikleri dersi alanların oranı %50.3, istatistik dersi alanların oranı %42.6, ölçme-değerlendirme dersi alanların oranı ise %77.6'dır.

Araç

Araştırmada ihtiyaç duyulan veriler anket ile toplanmıştır. Ankette, öğretmenlerin kişisel bilgilerine ilişkin sorulara yer verilmiş, bunu araştırma yeterlik ifadelerinin önem derecesi ve sahip olma derecesini belirlemeye yönelik kısım izlemiştir. Ankette, öğretmenlerin sahip oldukları araştırma yeterliklerini, öğrencileri ve kendilerini geliştirmede ne derece kullandıklarını belirlemeye yönelik sorulara da yer verilmiştir.

İlköğretim okulu öğretmenlerinin araştırma konusunda sahip olmaları gereken yedi temel yeterlilik belirlenmiştir. Öğretmenlerin kendi algılarına dayalı olarak bu yeterliklere ne derece sahip olduklarını belirlemek amacıyla likert tipi beşli derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Ölçek "hiç", "az", "orta", "oldukça" ve "tam" seçeneklerinden oluşmaktadır. Verilen cevaplar "hiç" ten "tam" a İden 5'e doğru puanlar verilerek kodlanmıştır.

Hazırlanan aracın yapı geçerliliği bir faktör analizi tekniği olarak temel bileşenler analizi ile test edilmiş; maddelerin ayırt ediciliği için madde-toplam puan korelasyonları hesaplanmış; güvenilirliği için de Cronbach Alfa kat sayısı bulunmuştur. Geçerlik ve güvenilirlik analizleri, bu araştırmanın katılımcılarından elde edilen veriler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Faktör analiz sonucunda ölçeğin tek faktörlü olduğu belirlenmiştir. Tek faktör, toplam varyansın %60'nı açıklamakta ve faktör yük değerleri .66 ile .84 arasında değişmektedir. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin Alfa iç tutarlılık kat sayısı .89 olarak hesaplanmıştır. Madde analizi sonuçlarına göre madde-toplam puan korelasyonları .55 ile .77 arasındadır. Ayrıca, araştırma yeterliklerinin önem derecesini ölçmek için de yukarıda açıklanan beşli likert tipi ölçek kullanılmıştır.

Analiz

İlköğretim okulu öğretmenlerinin araştırma yeterliklerinin düzeyini ve bu konudaki görüşlerini betimlemek amacıyla ortalama ve yüzde kullanılmıştır. Anılan yeterliklerin sahip olma düzeyinin, göreve ve araştırma kültürü derslerini alıp almamaya göre değişip değişmediği ilişkisiz gruplar için t-testi ile; mezun olunan yüksek öğretim kurumuna göre değişip değişmediği ise tek faktörlü varyans analizi ile test edilmiştir. Varyans analizi sonucunun anlamlı çıkması durumunda, gruplar arası karşılaştırmalar için Tukey testi kullanılmıştır. Araştırmaya 256 kişi dahil

olmakla birlikte, katılımcılardan bir kısmının anketin bazı maddelerini cevapsız bırakması nedeniyle analizlerde toplam sayı değişmektedir.

Bulgular

ilköğretim öğretmenlerinin, araştırmaya ilişkin temel yeterliklerine verdikleri önem derecesi ile bu yeterliklere sahip olma derecelerine ait ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1 'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Araştırmaya İlişkin Temel Yeterliklere Verdikleri Önem ve Sahip Olma Düzeyleri

Araştırmada Yeterlikler	Önem Derecesi		Sahip Olma Derecesi	
	Ȳ	S	Ȳ	S
1. Bir araştırma için proje (plan. öneri) geliştirebilme	4.17	0.86	3.23	0.93
2. Seçilen bir konuda araştırma problemini sınırlandırarak tanımlayabilirle	3.99	0.95	3.24	0.90
3. Araştırılacak konuyla ilgili yapılan araştırmalara ve yayınlara ulaşabilmek için literatür taraması yapabilme	4.22	0.84	3.24	1.00
4. Araştırmanın problemini hipotez.soru cümlesi ya da düz cümle olarak ifade edebilme	4.21	0.78	3.44	0.95
5. ihtiyaç duyulan verileri-ham bilgileri uygun araçlarla(anket,görüşme,belgesel tarama vb.) toplayabilme	4,23	0.90	3.22	0.95
6. Toplanan verileri uygun bir şekilde analiz ederek değerlendirebilme.	4.47	0.77	3.46	0.97
7. Araştırma sonuçlarını ,bilimsel rapor hazırlamanın ilke ve kurallarına göre yazabilme	4.25	0.90	3.25	1.06

Araştırma yeterliklerinin önem derecesine ilişkin ortalamalar 3.99 ile 4.47 (oldukça-tam) arasında değişmekte olup, "seçilen bir konuda araştırma problemini sınırlandırarak tanımlayabilirle" görel olarak en az önemli görülen yeterliktir. Anılan yeterliklere sahip olma derecesine ait ortalamalar ise, 3.22 ile 3.44 (orta-oldukça) arasında değişmekte ve görel olarak en az sahip olunan yeterliğin "ihtiyaç duyulan verileri uygun araçlarla (anket, görüşme, belgesel tarama vb.) toplayabilme" olduğu görülmektedir, Görel olarak en fazla önem verilen ve en fazla sahip olunan yeterliğin "toplama verileri uygun bir şekilde analiz ederek değerlendirilme" olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılanların, sahip oldukları araştırma yeterliklerinin, yaptıkları göreve ve araştırma kültürü temel bilgi alanları ile ilgili dersleri hizmet öncesi eğitimlerinde alıp almamalarına göre farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla yapılan t-testi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2'ye göre, sınıf ve branş öğretmenleri ile istatistik dersi alan ve almayan öğretmenlerin araştırma yeterlikleri arasında bir fark yok iken ($t_{gör}(224)=0.61, p>.05$; $t_{ist}(170)=0.60, p>.05$), araştırma ve ölçme-değerlendirme dersi alan öğretmenlerin araştırma yeterlikleri, bu dersleri almayanlardan daha yüksektir ($t_{arş}(172)=2.64, p<.01$; $t_{ölç}(215)=2.20, p<.05$).

Tablo 2. Araştırma Yeterlik Düzeylerinin Göreve, Araştırma Alanı Derslerini Alıp Almamaya Göre T-Testi Sonuçları

Değişken	Düzyey	N	\bar{x}	S	sd	T
Görev	Sınıf öğretmeni	89	3.25	0.65	224	0.61
	Branş Öğretmeni	137	3.31	0.81		
Araştırma Dersi	Alan	91	3.43	0.71	172	2.64**
	Almayan	83	3.13	0.78		
İstatistik Dersi	Alan	102	3.29	0.68	170	0.60
	Almayan	70	3.22	0.85		
Ölçme-Değerlendirme Dersi	Alan	172	3.35	0.72	215	2.20*
	Almayan	45	3.08	0.86		

* $p<.05$, ** $p<.01$

Öğretmenlerin, araştırma yeterliklerine sahip olma düzeylerinin mezun oldukları yüksek öğretim kurumuna göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Araştırma Yeterlik Puanlarının Mezun Olunan Fakülteye Göre Tek Faktörlü Varyans Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplam	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Mezun Olunan Fakülte	N	\bar{x}
Gruplararası	4.94	3	1.64	3.07*	1-4, 2-4, 3-4	1. Eğitim	48	3.43
Gruplarıçi	120.00	224	0.54			2. Eğitim Bilimleri	20	3.49
Toplam	124.94	227				3. Eğitim Enstitüsü	84	3.33
* $p<.05$						4. Diğer	76	3.09

Tablo 3'e göre, mezun olunan yükseköğretim kurumuna göre öğretmenlerin araştırma yeterlikleri arasında manidar bir fark olduğu bulunmuştur (Fp. 224)=3.07, p<.05]. Bu bulgu, öğretmen yetiştiren bir okuldan mezun olanların araştırma alanında, öğretmen yetiştirmeyen bir kurumdan mezun olan öğretmenlerden daha yeterli olduklarını göstermektedir.

Öğretmenlerin sahip oldukları araştırma yeterliklerini, uygulamada ne derece kullandıklarına ilişkin görüşlerine ait bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Sahip Olunan Araştırma Yeterliklerinin Kullanımına İlişkin Görüşler

İfade		Yetersiz	Kısmen yeterli	Yeterli	Toplam
Araştırma yeterliklerini öğrenciye aktarma düzeyiniz nedir?	N %	25 10.1	80 32.1	144 57.8	249 100.0
Sahip olduğunuz araştırma yeterlikleriniz kendinizi geliştirmede yeterli mi?	N %	15 6.0	105 41.8	131 52.2	251 100.0
Araştırma yeterliliklerinizi kullanmada (araştırma yapmada) sağlanan eğitsel-araştırma olanakları yeterli mi?	N %	134 52.4	85 34.0	34 13.6	250 100.0

Öğretmenlerin %57.8'i sahip oldukları araştırma yeterliklerini öğrencilere "yeterince aktardıklarını" belirtirken, grubun %32.1'i kısmen aktardıklarını, %10.1'i ise "yeterince aktaramadıklarını" belirtmiştir. Bu bulguya göre, öğretmenlerin, sahip oldukları araştırma kültürünü öğrenciye aktarmada sorun yaşadıkları söylenebilir. Bu konuya bağlı olarak öğretmenlere, araştırma yeterliklerini öğrenciye aktarmada kullandıkları yöntemler sorulmuştur. Öğretmenlerin bu amaçla kullandıkları yöntemler, kullanılma sıklıklarına göre şöyle sıralanmaktadır: "Verilen araştırma ödevlerini sınıfta birlikte değerlendirme" (%57.0), "öğrencileri gruplara ayırarak araştırma ödevi verme" (%50.1), "araştırmanın nasıl yapılacağını bir örnekle tanıtmak" (%50.0), "her bir öğrenciye araştırmaya yönelik bir ödev verme" (%48.8), "kütüphane ve araştırma kuruluşlarını ziyaret etme" (%13.3) ve "bilimsel ve güncel araştırma rapor ya da yazıları öğrencilere sınıfta okuma" (%8.6).

Öte yandan katılımcıların yaklaşık yarısının (%52.2), sahip oldukları araştırma yeterliklerini kendilerini geliştirme bakımından "yeterli" gördükleri, %41.8'inin "kısmen yeterli" ve %6.0'ının ise "yetersiz" buldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin %52.4'ü araştırma olanaklarına yeterince

ÖĞRETMENLERİN ARAŞTIRMA YETERLİKLERİ

şım Myûztiirk

sahip olmadıklarını, %34.0'ı ise "kısmen" sahip olduklarını belirtirken, %13.6'sı ise yeterli bulmuşlardır.

Tartışma ve Öneriler

İlköğretim öğretmenlerinin, eğitim-öğretim görevlerini izleyen ikinci temel görevinin araştırma yapmak ve öğrencilere buldukları seviyeye uygun araştırma becerileri kazandırmak olduğu söylenebilir. Oysa, bu araştırmanın bulguları ise, araştırmaya katılan öğretmenlerin önemli gördükleri araştırma yeterliklerine, yeterince sahip olmadıklarını göstermektedir.

Bu sorunun bir nedeni olarak, hizmet öncesi eğitimde, araştırma kültürü kazandırmayı amaçlayan derslere öğretim programlarında yeterince yer verilmemesi gösterilebilir. Bu araştırmanın bulgularına göre de hizmet öncesi eğitimde araştırma ile ölçme-değerlendirme dersi alan öğretmenlerin, bu dersleri almayanlara göre araştırma alanında daha yeterli oldukları ortaya çıkmıştır. Benzer sonuç, Büyüköztürk'ün (1996) araştırmasında da görülmektedir. Bir diğer nedenin ise, hizmet öncesi eğitimde anılan derslerin bazı programlarda yer almasına karşılık, genel olarak teorik düzeyde kalmaları ve uygulamaya çok fazla önem verilmemesi nedeniyle söz konusu yeterliklerin tam olarak kazanılmaması olduğu ileri sürülebilir. Yapılan araştırmalarda, öğrencilere araştırma becerisi kazandırmada, onu araştırma sürecine çekmenin, bizzat araştırma etkinliklerine katılmasına fırsat ve olanak vermenin, öğrenmeyi kalıcı hale getirmede temel bir faktör olduğu savunulmaktadır (Picciotto, 1997).

Araştırmanın bulguları, öğretmen yetiştiren bir yükseköğretim kurumundan mezun olan öğretmenlerin, bir başka alan mezunu olup da öğretmen olarak istihdam edilenlerden araştırma alanında daha yeterli olduklarını ortaya koymuştur. Bu sonuç, öğretmen yetiştiren yüksek öğrenim kurumlarının ders programlarında araştırma kültürü derslerine daha fazla yer vermesine bağlanabilir.

Ancak, tüm bu sonuçlara karşın, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında Yükseköğretim Kurulunun bir kararıyla 1998/1999 öğretim döneminde uygulamaya konulan yeni ders programlarında araştırma kültürü aktarmaya yönelik derslere (araştırma, istatistik, ölçme-değerlendirme vb) genel olarak yer verilmemesi, araştırmacı öğretmen yetiştirilmesinde önemli bir engel olarak düşünülebilir. Köklü ve

ÖĞRETMENLERİN ARAŞTIRMA YETERLİKLERİ

şener

Büyüköztürk (Baskıda) tarafından yapılan bir araştırmada, öğretim üyelerinin eğitim fakültelerinde lisans düzeyinde araştırma eğitimi derslerinin yetersiz olduğu, bu tür derslerin (özellikle araştırma teknikleri ve istatistik derslerinin) zorunlu olarak okutulması gerektiği, aksi takdirde öğrencilerin yeterince araştırma kültürüne sahip olmadan mezun oldukları dile getirilmektedir. Uygulamaya konulan yeni düzenlemenin tüm bu bilimsel bulgulara ve yaklaşımlara ters düştüğü söylenebilir.

Öte yandan öğretmenler bu araştırmaya göre, sahip oldukları araştırma yeterliklerini öğrenciye aktarmada güçlük çekmektedirler. Öğretmenlerin bu konuda kendilerini genel anlamda yeterli görmemeleri, bu sorunun bir nedeni olarak düşünülebilir. Öğretmenlerin öğrencilere araştırma becerileri kazandırmada izledikleri temel yolun bireysel ya da grupla araştırma ödevleri vermek olduğu görülmektedir. Ancak, ilköğretim okulu öğrencilerine ve öğretmenlerine yol gösterecek bir yazılı materyalin (yardımcı kitap vb.) olmamasının, öğretmenlerin araştırma kültürünü öğrencilere aktarmada, özellikle onları araştırma sürecine çekerek kalıcı öğrenmeyi sağlamada önemli bir engel olduğu söylenebilir. Yapılan çalışmalarda, ilköğretim düzeyinde öğrencilere yönelik olarak hazırlanan araştırma kılavuz materyallerinin, başarıyı arttırdığı görülmüştür (Archer ve diğerleri, 1990). Rendall (1996), ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerine araştırma becerilerini kazandırmada etkili yolun bizzat araştırma yapmak olduğunu savunmakta, ancak öğrenciye yol gösterecek materyallerin de başarıyı artırmada önemli bir etken olduğunu vurgulamaktadır. Öğretmenlerin "kütüphane ve araştırma kuruluşlarını ziyaret etme" ile "bilimsel, güncel araştırma rapor ya da yazıların sınıfta okunması" etkinliklerine çok az yer vermeleri ise düşündürücüdür. Çünkü alan inceleme yönteminin, özellikle ilköğretimde etkin bir öğretim yöntemi olduğu bilinmektedir (Hollingsworth ve Hoover, 1991),

Öğretmenler ,araştırma olanaklarının yeterli olmadığı kanısındadırlar. Bu, temelde okul yönetiminin bir sorunu olarak görülebilir. Çünkü okul yönetimine yasayla verilen bir görev de araştırma yapmaktır. Araştırmacı bir okul yaratmanın ön koşulu, uygun bir araştırma ortamı sağlamak ve öğretmenler ile öğrencileri bu konuda teşvik etmektir.

Araştırmanın bulgu ve sonuçları aşağıdaki önerilerin yapılmasına imkan vermektedir:

1. Eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştiren programlarının tümünde, araştırma kültürünü kazandırmaya yönelik derslerin, zorunlu olarak

ÖĞRETMENLERİN ARAŞTIRMA YETERLİKLERİ

şener lilyüköztürk

okutulması için gerekli düzenlemeler ivedilikle yapılmalıdır. Çünkü, okul öncesinden başlayarak soru sormasını ve bilgiye ulaşmasını bilen; bilimi ve aklı, sorun çözümlerinin temel yolu olarak gören; kendisini ve çevresini bir ölçüde dayanarak eleştirebilen; bilgiyi almasının ötesinde üreticisi de olabilen bireyleri yetiştirecek öğretmen adaylarının, kendilerinin, bu konuda yeterli olmaları gerekmektedir. Kendisi araştırma becerisi yoksulu olan öğretmenden, öğrenciye araştırma becerisi kazandırmasını beklemek hayal olacaktır.

2. ilköğretim okulundan başlamak üzere tüm eğitim kurumlarının yönetici ve öğretmenlerine araştırma eğitimi konusunda hizmet içi eğitim programları düzenlenmesi; yönetici, öğretmen ve öğrencilerin hazırlayacakları araştırma projelerini teşvik edici bir ödüllendirme sisteminin getirilmesi önemli görülmektedir. Bu tür etkinlikler için, üniversiteler ile illerdeki rehberlik ve araştırma merkezleri ve okul rehberlik servislerinden destek sağlanabilir.
3. ilköğretim ikinci kademe öğrencileri ve öğretmenleri için, bu seviyeye uygun, yol gösterici araştırma kılavuz kitapları hazırlanmalı ve kullanıma sunulmalıdır.

1

Kaynakça

- Archer, L. & et al. (1990). Student research handbook: secondary level. British Columbia: Surrey School District No 36.
- Bektur, T., Yaşar, H., Küçükkaragöz, H. ve Titiz, T. (1997). Ezbersiz eğitim. Nasıl bir Eğitim sistemi: Güncel Uygulamalar ve Geleceğe ilişkin Öneriler (Eğitim Sempozyumu, 10-12 Nisan) izmir, 139-47
- Bilhan, S.(1991). Eğitim felsefesi:kavram çözümlemesi (cilt 1, kısım 1)Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Fakültesi Yayınları, 164.
- Büyüköztürk, Ş. (1996). Türk yüksek öğretiminde araştırma eğitimi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi .
- Büyüköztürk, Ş. (Baskıda). Araştırmaya yönelik kaygı ile cinsiyet,araştırma deneyimi ve araştırma başarısı arasındaki ilişki. Eğitim ve Bilim .
- Cooke, N.L., Test, D.VV., Hevvard, VV.L., Spooner, F & Courson, F.H. (1993). Teachers' opinions of research and instructional analysis in the classroom. Teacher Education and Special Education, 16 (4),319-29.

Ö Ğ RETMENLERİN A R A S T I R M A Y E T E R L İ K L E R

şener

- Çavdar, A. O. (1994). Açılış konuşması. Dünyada ve Türkiye de Bilim, Etik ve Üniversite. Ankara TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri-1
- Güvenç, B. (1997). Eğitim , sistem ve eğitim sistemi üzerine. Nasıl Bir Eğitim Sistemi: Güncel Uygulamalar ve Geleceğe ilişkin Öneriler (Eğitim Sempozyumu, 10-12 Nisan). İzmir, 261-72 .
- Hoshmand, L.L. (1991, July). Clinical inquiry as scientific training . Journal of Counseling-Psychologist, 19 (3), p.431-53.
- Hollingsworth, P.M. & Hoover, K.H. (1999). İlköğretimde öğretim yöntemleri (Çev. T.Gürkan, E.Gökçe ve D.S.Güler). Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları No 214 (Orijinal eserin yayım tarihi 1991).
- Karagül, T. (1996). Yükseköğretim programları için gerekli öğrenci yeterlikleri ve yükseköğrenime geçiş süreci. Yayınlanmamış doktora tezi , Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (1982). Eğitimde yenileştirme yaklaşımı . Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15 (1), s.260-264 .
- Karasar, N. (1984). Türk üniversitelerinde araştırma eğitimi. Yayınlanmamış Araştırma (TÜBİTAK SAYG-E-49 Projesi).
- Karasar, N. (1991). Bilimsel araştırma yöntemleri (Dördüncü basım). Ankara
- Karasar, N. (1993). Araştırma kültürü : Türk araştırma bilim , teknoloji ve eğitim politikalarının kaynağı. 1.Eğitim Bilimleri Ulusal Kongresi Bildiriler II, s. 69-78 .Ankara.
- Keskin, H. (1994). Almanya'da eğitim ve yüksek öğretim. Anadolu Üniversitesi Bülteni: Akademi, (2), s.10. Eskişehir.
- Köklü, N. ve Büyüköztürk , Ş. (Baskıda). Eğitim bilimleri alanında öğrenim gören lisans üstü öğrencilerin araştırma yeterlikleri konusunda öğretim üyelerinin görüşleri. Eğitim ve Bilim.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1990). Ortaöğretimde yeniden düzenleme ve reform semineri , Ankara.
- Nevvman, K.A. (1997). Combining standarts vvith changing teacher needs : introducing teacher research strategies to preservice teachers. Annual Meeting of the American Association of College for Teacher Education (February , 1997).Phoenix.
- O E C D, (1995). Research training: present and future , Paris.
- Özoğlu, S.Ç. (1994). Bilim ve eğitim ilişkileri. Bilim ve Eğitim , s.21-22. Ankara :**
T U B A **Bili**msel Toplantı Serileri-2.

şener liiyûöztirk

- Picciotto, M. (1997). Investigating the college: teaching the research process. *College Teaching*, 45 (1), 19-21.
- Rendall, S. N. (1996). information charts: a strategy for organizing student research. *Journal of Adolescent and Adult Literacy* , 39 (7), 536-42.
- Uzunoğlu, S. (1997). Bilgi çağındaki eğitimin temel özellikleri. *Nasıl Bir Eğitim Sistemi: Güncel Uygulamalar ve Geleceğe İlişkin Öneriler (Eğitim Sempozyumu , 10-12 Nisan)*, izmir , 555-64.
- Yılmaz, M. (1997). Eğitim politikaları bağlamında 21. yüzyılın temel sorunları ve öğretmen eğitimi. *Nasıl Bir Eğitim Sistemi: Güncel Uygulamalar ve Geleceğe ilişkin Öneriler (Eğitim Sempozyumu , 10-12 Nisan)*. İzmir , 555-64.